

בית כנסת "אדרת אליהו" ע"ש הח' אליהו בן הח' ראובן משה קליין ז"ל

עלי אדרת אליהו

בס"ד, שבת פר' ויקהל-פקודי
פרשת שקלים מברכים חודש ניסן
(ר"ח ביום חמישי)
גיליון 274 ניסן תשפ"ו

בגיליון זה:

אביב הגיע פסח בא!

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

הכנת המטבח וכליו לפסח:

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

ונצואלה והיהודים

חמש מאות שנים של היסטוריה,

קהילה ואתגרים

יואל קוטנר

הלילה הזה כולו מצה

יהודה ליבוביץ

ברכות הודאות והודעות

הוועד

אביב הגיע פסח בא!

התורה הדגישה את חשיבות הסמיכות שבין חג הפסח לעונת האביב ואמרה- "שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלוקיך, כי בחודש האביב הוציאך ה' ממצרים".

הקשר בין פסח לעונת האביב מלמד על התפקיד והמשימה לשמה הגיע עם ישראל לעולם.

כשם שעונת האביב מבטאת את הפריחה והיציאה מן התרדמת הכבדה והקרה של החורף, כך גם לידת עם ישראל שבחג הפסח מסמלת את הפריחה הרוחנית ואת היציאה של העולם ממצבו הסגור והרדום אל מצב של אור, פריחה והרחבה.

יהי רצון שנזכה לפריחה והרחבה בכל תחומי חיינו, ונזכה להתחדש בהארה חדשה עם בואו של אביב חדש, ולבשורות טובות לנו ולכל בית ישראל!

חודש טוב ומבורך,

אסף הר-נוי

הכנת המטבח וכליו לפסח:

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

לקראת חג הפסח הקרב ובא, אנו מביאים כאן מספר הנחיות בעניין נקיון והכשרת המטבח לפסח.

מדובר בהנחיות כלליות ובשיטות המרכזיות ביחס לכל דבר. כמו בהרבה דברים בפסח- ישנן שיטות שמקילות יותר וישנן שיותר מחמירות. הדברים הובאו כאן כפסיקה המשתדלת ללכת בדרך האמצע. בכל הסתפקות או בירור- יש לפנות למורה הוראה באופן פרטני.

כסאות אוכל- לנקות היטב במטלית רטובה, להסיר כל לכלוך הנראה בעין.
שולחן האוכל- הסרה וניקוי של כל הלכלוכים הנראים לעין, ואז 2 אפשרויות: 1. כיסוי השולחן עם מפה(או שעוונית וכד') עבה ונקיה. **או**- 2. שפיכת מים רותחים מקומקום(לא צריך שיהיה מחובר לחשמל תוך כדי העירו- כי על פי רוב לא מניחים ישירות על שולחן האוכל מאכלים רותחים).

ארונות מטבח- לנקות עם מטלית רטובה.

מקרר- לנקות היטב עם מטלית רטובה. לנקות את הגומי של הדלת והידיות(הרבה לכלוך נתקע שם). אין צורך לפרק חלקים פנימיים מהמקרר/מקפיא שנפלו לשם פירורים של לחם וכד'- בלאו הכי אי אפשר להגיע לשם בפסח והרי מבטלים את החמץ הזה.

כיריים(גז)- ניקוי עם מטלית וחומר ניקוי של בסיס הכיריים והכפתורים- שלא יישאר לכלוך הנראה לעין. הדלקת הכיריים על אש גבוהה לכעשרים דק' כשהחצובות עליהם, ועטיפת החצובות(בחלק שעליהם יושב הסיר) בנייר כסף.

מיקרוגל- ניקוי מבפנים(כל הדפנות והדלת) עם מטלית וחומר ניקוי- שלא יישאר לכלוך או שומן הנראה לעין. הכנסת כוס עם סבון והרתחתה למשך כ-2 דק' עד שהמים מבעבעים(להיזהר- לא יותר מדי זמן כי זה עלול לגרום לפיצוץ!!). יש שמקפידים גם אחרי ניקיון זה לכסות כל מאכל שמחממים.

תנור- אם מדובר בתנור "פירוליטי" שיש לו מערכת ניקוי עצמית- מפעילים את התוכנית הזאת ומספיק בכך. תנורי מטבח רגילים- יותר קשה לנקות: צריך להסיר כל לכלוך או שומן שנראה לעין שנמצא על דפנות/ תחתית/ דלתות התנור. לאחר שעברו 24 שעות מהשימוש האחרון יש להפעיל את התנור למשך כ- שעה על החום הגבוה ביותר. את התבניות של התנור(ממתכת) לא ניתן להכשיר. את הרשת של התנור ניתן לנקות היטב ולהניח אותה בתוך התנור בזמן חימומו ולאחר מכן לעטוף אותה בנייר כסף ולהניח מאכלים רק על תבנית נוספת שמונחת על הרשת(ולא ישירות על הרשת עצמה).

קומקום- אם השתמשו בו רק לחימום מים- מספיק לנקות מבחוץ עם מטלית לחה.

מיחם- כמו קומקום. אם חימומו על המכסה שלו מאכלי חמץ- יש לנקות את המכסה היטב ולהגעילו בכלי ראשון.

פלטה- יש לנקות היטב מכל לכלוך ולכסותה טוב עם 2 שכבות של נייר כסף. יש שמוסיפים ומערים עליה מים רותחים מתוך קומקום.

שיש- לנקות היטב היטב, גם בחורים ובסדקים. לאחר מכן לערות עליו מים רותחים מכלי ראשון רותח(קומקום וכד')- יש לשים לב שמערים על כולו וכן שמנגבים אחרי כל עירוי את המים שנשפכו- כדי שהמים הרותחים יפלו ישירות על השיש ולא יצטננו מהמים שנפלו לפני כן. יש המקפידים בנוסף על כך לכסותו בנייר כסף וכד'. לאלו שלא מכסים- נכון שלא להניח עליו ישירות בפסח מאכלים רותחים אלא בתוך כלי פסח שמונח עליו.

כיור- לנקות היטב ולהכשיר כמו שיש. במהלך הפסח- לשטוף הכלים במים פושרים או להניח בתוכו רשת מוגבהת שעליה יונחו הכלים כדי שהם לא ייגעו בתחתית הכיור ויבלעו ממנה ע"י המים החמים.

חג כשר ושמח!

ונצואלה והיהודים

חמש מאות שנים של היסטוריה, קהילה ואתגרים

יואל קוטנר – ע"פ מאמר של דר' איבט אלט מילר

יהודי ונצואלה מילאו תפקיד משמעותי בעיצובה של המדינה במשך דורות. תולדות הקהילה מסתערות על-פני כחמש מאות שנה – היסטוריה עשירה, רבת תהפוכות, שהשלכותיה ניכרות גם כיום. בשנים האחרונות, על רקע התבטאויות אנטישמיות מצד גורמים רשמיים במדינה והאשמות קונספירטיביות בדבר "מניעים ציוניים" לאירועים פוליטיים פנימיים, שבים ועולים הדים מוכרים מן העבר – ניסיון להפוך את היהודים לשעיר לעזאזל בעיתות משבר.

ההתיישבות היהודית באזור קדמה לכיבוש הקולוניאלי האירופי. כאשר הגיע כריסטופר קולומבוס לחופי הארץ, התרשם מבתי הכלונסאות שנבנו מעל המים והזכירו לו את התעלות של ונציה – ומכאן השם ונצואלה, כלומר, "ונציה הקטנה". עם התבססות השלטון הספרדי והקמת ממלכת גרנדה החדשה (שכללה את שטחי קולומביה, פנמה, ונצואלה ואקוודור של ימינו), נאכף משטר האינקוויזיציה גם במושבות אמריקה הלטינית. יהודים נאסרו להתיישב, ועונש מוות הוטל על מי שקיים אורח חיים יהודי בסתר. מתועד אף מקרה הירצחו של יוסף דיאז פיימינטה בשנת 1720 באשמת קיום יהדותו. למרות זאת, היסטוריונים מאמינים כי כן היו אנוסים בארצות דרום אמריקה.

בשנת 1601, התיר המלך פליפה השלישי ליהודים מומרים מפורטוגל – ובהם אנוסים – להתיישב במושבות ספרד. רבים מהם בחרו להשתקע בערי החוף של ונצואלה, בהן מרקיבו וקראקס.

ונצואלה הקדומה הייתה מקום מקלט עדיף ליהודים עקב קרבתה לאי קוראסאו, 60 ק"מ בלבד מחופי ונצואלה. בשנות ה-30 של המאה ה-17, עבר האי לידיה של הולנד. שחרורו מאימת האינקוויזיציה ולרווחת היהודים שבאי פיתחו קהילה יהודית תוססת אשר קיימת עד היום.

בסוף המאה ה-17 ותחילת המאה ה-18 היה שטח של ונצואלה של היום ששם ידיה של האינקוויזיציה לא הגיעו – העיירה טוקאקס סמוך לחופי המדינה שהייתה תחת ממשל הולנדי לפרק זמן.

בשנת 1693, הגיעו יהודים לטוקאקס מקוראסאו ובנו עיר שרובה – יהודים. היהודים עסקו בחקלאות, גידול בקר ומסחר, והעיירה הפכה למרכז סחר בקקאו ובסחורות אירופיות. בית הכנסת שבנו נקרא בשם "סנטה אימנדד" – האחוזה הקדושה. נשיאו, שמואל הבריאו, שימש ראש העיר עם התואר "סניור דה לאס טוקאקס".

אך השגשוג עורר את חמת השלטון הספרדי. מושל ניו-גרנדה מינה פקיד לכבוש את טוקאקס. הוא תקף את העיירה עם 40 ספינות וצבא שהוקם במיוחד כדי למגר את האזור מיהודים. ב-1729 נפלה העיירה. בית הכנסת נחרב, והיהודים הציתו את בתיהם כדי שלא ייפלו בידי הספרדים. הניצולים נמלטו שוב אל קוראסאו הקרובה.

סיימון בוליבר, קצין ספרדי מקראקס, הידוע כאל ליברטאדור – המשחרר של ארצות אמריקה הלטינית, נלחם בכוחות של ספרד והקים מדינה עצמאית הכוללת את בוליביה, קולומביה, אקוודור, פנמה, פרו וונצואלה של היום. בין תומכיו הנלהבים היו יהודים כמו ריצ'רד ואברהם מאזה שמימנו את צבאו של בוליבר.

ב-1812, כוחות ספרד אילצו את בוליבר לברוח אל קואסאו שם מצא מקלט בביתו של יהודי נוסף, מרדכי ריקרדו, שהציע את בתיו עבורו ועבור משפחתו. אחד מהם, הבנוי בצורת מתומן קיים עד היום ומשמש כמוזיאון – THE OCTAGONAL MUSEUM.

לבסוף, חזר בוליבר להילחם בספרדים. שני גנרלים יהודים, בנימין הנריקז וחואן ברטולומיו לחמו בהצטיינות לצידו של בוליבר. בשנת 1821, ייסד בוליבר מדינה בשם הרפובליקה של קולומביה הגדולה (THE REPUBLIC OF GRAND COLOMBIA) אשר העניקה לראשונה חופש הדת ליהודים. ב-1830, לאחר מותו של בוליבר, ונצואלה פרשה מהפרויקט והכריזה על עצמאותה כרפובליקה נפרדת. לאור זאת, חזרה קבוצת יהודים מקוראסאו והפעם התיישבו בעיר החוף קורו. אולם השקט לא האריך ימים. התנכלויות, מיסוי כפול, ומהומות אילצו את הקהילה היהודית שמנתה 168 נפשות להימלט שוב ב-1855 אל קוראסאו. במהלך הדורות, האוכלוסייה היהודית בוונצואלה הייתה מזערית. מפקד האוכלוסין ב-1891 מצא 247 יהודים בכל רחבי המדינה. בשנות ה-30 וה-40 של המאה ה-20, עם עלות הפשיזם באירופה, גבר זרם ההגירה. ונצואלה השתתפה ב-ועידת אביאן בשנת 1938, והסכימה לקלוט פליטים חקלאיים – כ-600 יהודים בלבד עד סוף המלחמה.

**אנדרטה לזכר השואה
בבית העלמין יהודי בקראקס**

בשנות ה-50 וה-60 גדלה הקהילה משמעותית, בין היתר העקבות הגירה מארצות ערב לאחר הקמת מדינת ישראל ומלחמת ששת הימים. באמצע שנות ה-90 חיו במדינה כ-25,000 יהודים – אשכנזים וספרדים בקהילה תוססת ומשמשגת. בחירתו של הנשיא הפופוליסטי הוגו שאבז ב-1998 סימנה נקודת מפנה משמעותית ליהודי ונצואלה. שאבז הרבה בהתבטאויות אנטישמיות וביצירת בריתות עם איראן ועם ארגוני טרור כדוגמת חיזבאללה. בשנת 2018 ניתקה את יחסיה הדיפלומטיים עם ישראל. בתי כנסת הותקפו, ובהם "תפארת ישראל" בקראקס. בינואר 2009, פרצו חמושים למבנה, השחיתו ספרי תורה וריססו את הקירות בכתובות נאצה: "מוות ליהודים". פשיטות משטרתיות על מוסדות הקהילה, האשמות שווא בריגול ותעמולה אנטי-ישראלית הפכו לשגרה.

הרב פנחס ברנר, רבה הראשי של ונצואלה עד הגירתו למיאמי שבפלורידה ב-2011, ציין כי לפני שאבז כל נשיאי המדינה היו פוקדים את ביתו באירוע כזה או אחר ואף ביקרו בבית הכנסת בו כיהן. לא עוד.

יורשו של שאבז, ניקולס מדורו, המשיך בקו דומה. גם יריבו הפוליטי, הנרקה קפריילס, בן למשפחה יהודית, ספג התקפות והכפשות אנטישמיות במהלך מערכות הבחירות.

בעקבות המשבר הכלכלי החמור והאנטישמיות הגוברת, היגרו רבים מבני הקהילה לארצות הברית, לישראל ולמדינות נוספות. כיום חיים בוונצואלה כ-4000 יהודים בלבד.

ולמרות הכול, החיים היהודיים נמשכים. פועלים במדינה 18 בתי-כנסת, מוסדות חינוך וארגוני צדקה.

הקהילה קטנה, אך שומרת על זהותה ועל מורשתה רבת השנים. לאור ההתפתחויות בעקבות מעצרו של מדורו ואשתו האם ישתנו פני הדברים? נראה שלא. עוינות ושנאה כלפי היהודים וישראל – רבת השנים – נראות חלק מה-DNA הפוליטי של ונצואלה. היהודים משמשים שעיר לעזאזל שימושי בידי הרשויות בעת משבר. דלסי רודריגז, הנשיא בפועל, משתמש ביהודים כברית מחדל כדי להדוף את האחריות לכישלונות המנהיגים עצמם. הוא אף האשים את הציונים כאחראים למעצר הרודן ניקולס מדורו.

בעת הזו תיירש ונצואלה להתמודד לא רק עם אתגריה הכלכליים והחברתיים – אלא גם עם יחסיה כלפי אזרחיה היהודים שהיו ועודם חלק בלתי נפרד מסיפורה ההיסטורי.

הלילה הזה כולו מצה

יהודה ליבוביץ

איך מתרגמים את המילה הזו - 'מצה' - לאנגלית? ולצרפתית? ולספרדית? ממה שבדקתי - בכולם אומרים 'מצה' רק בהגייה, במבטא, קצת שונה. כן, יש מילה מיוחדת בכל שפה ללחם שלא תפח, אבל מילה למצה אין. מה היא בעצם המצה הזו, המילה שאין לה תרגום?

מהי מצה? ננסה להגדיר את המצה ברמה ההלכתית והכימית הכי פשוטה. לא להתבלבל - אם הציווי בלילה הזה היה רק שאסור לנו לאכול חמץ - היינו אוכלים עגבניות ותפוחי אדמה והכל היה בסדר. העניין הוא שאנו חייבים לאכול בלילה הזה דברים הבאים לידי חימוץ, דהיינו - מאכל מחמשת מיני דגן שכאשר הוא יפגש עם מים הוא יתפח ויבוא לידי חימוץ. הציווי שלנו בלילה הזה הוא שאנו מחויבים לשמר את המצב הזה בהגדרתו- שמאכל הזה ירצה לבוא לידי חימוץ, אבל אני לא נותן לו – "ושמרתם את המצות", אנו נדרשים לשמר את הזמן, את הנקודה הזו שבה המאפה הזה עדיין מצה.

בואו נחשוב לרגע על המשמעות בעברית של המילה 'מצה' - בעברית זו בעצם תחילתה של מריבה. שני אנשים שרבים, ניצים, נקראים: "תבקשם ולא תמצאם אנשי מצתך" (ישעיהו מ"א, י"ב) אלו הם אנשים המחרחרים איתך מריבה. זה דבר משונה - למה קוראים ללחם הדק הזה 'מצה'? מי רב פה עם מי?

בנוסף - נשים לב ש-'מצה' כפי שאמרנו מתארת את תחילת המריבה, ואילו 'לחם' - בא מלשון מלחמה של ממש, לחימה! בואו נחשוב על זה - לחם נוצר בעצם ממפגש בין קמח ומים, שני הרכיבים הכי בסיסיים המאפשרים את קיומו של האדם בעולם. הלחם הוא בעצם הלחמה של שני הדברים הקיומיים הבסיסיים הללו - מים ודגן. כאשר אלה מולחמים יחדיו יש לחם לאכול: "ולחם לבב אנוש יסעד" (תהילים ק"ד), ט"ו) זהו לא רק דבר החיוני סתם לקיומם של הברואים - שהרי אפשר לאכול את הדגן כמו שהוא גדל, כגרגירים - אבל האדם מכין לחם ובזה מביא לידי ביטוי את המאכל הכי בסיסי והכי מאפיין את היותו אדם.

ועכשיו הכל מתחיל - כל דבר בטבע שואף להופיע, שואף להתקיים. כל חומר רוצה לשרוד בעולם, וכאשר רוצים לקחת אותו הוא מתנגד באופן אינסטינקטיבי למי שרוצה להפסיק אותו. זה מה שמקיים את כל החומר. כך, כאשר המים והדגן נפגשים הם רוצים להופיע עוד ועוד, והלחם הוא בעצם דגן שהתנפח ויש לו ישות ושם בפני עצמו - 'לחם'.

בליל הסדר האדם מגיע אל הציווי המופלא שהופך את כל החג ומעניק לו את השם המשונה - 'חג המצות'. לא אומרים לנו - 'מותק', רק תימנע מלאכול חמץ בלילה הזה! לא לאכול חמץ זו לא בעיה כל כך קשה כמו שאמרנו. מה שאומרים לנו הוא - 'אתה מחויב בלילה הזה לאכול מצה, כלומר אתה חייב לפגוש את אותו הדבר שרוצה לבוא לידי חימוץ - אבל לעצור רגע לפני שזה קורה ולא לאפשר לו להחמיץ'. אתה מחויב לשמר את הנקודה הזו של מה שרוצה להמשיך לתפוח, ולך, יהודי, יש כח להעמיד אותו במקומו!'

כמדומני שאין למילה הזו, 'מצה', תרגום לשפות אחרות כי זהו תפקידה של החירות היהודית בעולם. היא לא מתעלמת מהרצון לחימוץ, לפסיחה, לגדילה, לחומר. אין זו קתוליות שרוצה לעצור את היצרים באופן מוחלט - להיפך. התפקיד שלנו הוא לעשות חג מעצם הרצון לחימוץ, אבל לצאת ממצרים פירושו הוא לדעת שלי יש את היכולת לשלוט בעצמי - בדיוק ברגע הזה שבו הלחם מתחיל את התהליך והוא עדיין מצה ואני מצליח לשמר את המצות.

באותו לילה שיצאנו ממצרים, לא שמרנו את המצות - פשוט גורשנו ממצרים והבצק לא הספיק להחמיץ, אבל באותו לילה קיבלנו לכל הדורות הלאה את הכח לשמר את המצה ולדעת כי "לא הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", לדעת שאנו לא באנו להילחם בעולם של הלחם, ושל האפיה ושל התעשייה ושל הייצור ושל החמצה - אלא באנו לגלות שאנו שולטים במה שנראה כאילו הוא שולט בנו.

ועכשיו תגידו לי - אפשר לתרגם את הדבר הזה לשפות אחרות או שזה תפקיד השמור לעם ישראל?

מזל טוב

- מזל טוב למשפחות קליין ומרמור לנישואי הבת והנכדה תאיר עם ירון.
- מזל טוב למשפחת גמפל להולדת הנכד.
- מזל טוב למשפחת קולנגי להולדת הנכד.
- מזל טוב למשפחת קליין להולדת הבן והנכד ראם, בן לחני ואליהו ונכד לנדין ומיכאל.

- אנחנו משתתפים בצערה של משפחת עירון על פטירת האב.

law.golan@gmail.com
sammyweindling@gmail.com
eliahok@gmail.com
nirekal@walla.com
yoavshap89@gmail.com

0546691911
0549257286
0545723801
0502017023
0508854785

אריאל גולן
סמי ויינדלינג
אליהו משה קליין
ניר קלמנוביץ
יואב שפירא